

FIȘA DISCIPLINEI

DISCIPLINA: TEOLOGIE LITURGICĂ

Pr. Prof. dr. Viorel SAVA

I. Finalități

1. Formarea conștiinței liturgice a studenților teologie care se pregătesc pentru a fi hirotoniți.
2. Identificarea pericolelor care conduc la rutină în slujirea liturgică.
3. Slujirea liturgică în contemporaneitate.

II. Obiective specifice

1. Însușirea cunoștințelor privitoare la instituirea și dezvoltarea cultului divin.
2. Cunoașterea temeinică a rânduielilor de cult.
3. Cunoașterea conținuturilor teologice și duhovnicești ale slujbelor divine.
4. Dezvoltarea capacităților de săvârșire a slujbelor divine.
5. Familiarizarea cu aspectele practice ale slujirii liturgice.

III. Modalități de realizare

1. Prelegerea/conversația/analiza/aplicații practice.

IV. Evaluarea studenților

1. Examen scris/oral/aplicații în cadrul orelor de practică liturgică.

V. Tematica prelegerilor

Anul III Semestrul I

❖ Partea întâi

Introducere în studiul Liturgicii

Cap. 1: Liturgica privită ca disciplină de învățământ teologic

Cap. 2: Izvoarele Liturgicii

Cap. 3: Literatura liturgică de la începutul creștinismului până azi

❖ Partea a doua

Despre cult

Cap. 1: Cultul religios. Definiția și diferitele lui aspecte

Cap. 2-3: Factorii sau termenii cultului

Cap. 4: Scopurile sau funcțiile cultului divin public ortodox

Cap. 5-6: Instituirea și dezvoltarea cultului creștin

Cap. 7: Trăsăturile generale ale cultului ortodox și caracterele sale specifice în comparație cu cultul celorlalte confesiuni creștine

❖ **Partea a treia****Persoanele liturgice**

- Cap. 1: Clerul creștin și funcțiile sale liturgice în Biserica primară
 Cap. 2: Rolul și funcțiile liturgice ale celor trei trepte ale clerului în Biserica veche și în cultul ortodox de azi
 Cap. 3: Persoanele ajutătoare ale clerului slujitor și funcțiile lor liturgice în trecut și astăzi
 Cap. 4: Credincioșii laici ca factori ai cultului

An III Semestrul II❖ **Partea a patra****Timpurile Liturgice**

- Cap. 1: Scurte noțiuni despre calendar
 Cap. 2: Anul bisericesc și subdiviziunile lui
 Cap. 3: Despre sărbători, în general
 Cap. 4: Duminica, sărbătoarea săptămânală a creștinilor
 Cap. 5-6: Sărbătorile domnești sau praznicile împărătești cu date fixe
 Cap. 7: Praznicile împărătești cu date schimbătoare
 Cap. 8: Sărbătorile Maicii Domnului
 Cap. 9: Durata praznicelor împărătești
 Cap. 10-11: Sărbătorile Sfinților Îngeri și ale Sfintei Cruci
 Cap. 12: Sărbătorile sfinților prăznuiți în toate Bisericile Ortodoxe
 Cap. 13: Neomartirii și sfinții naționali ai diferitelor Biserici Ortodoxe. Sfinții români. Sfinții cu moaște la noi în țară
 Cap. 14-15: Posturile din cursul anului bisericesc
 Cap. 16: Zilele pentru pomenirea generală a celor adormiți, din cursul anului bisericesc ortodox

An IV Semestrul I❖ **Partea întâi****Introducere în Liturgica specială**

- Cap. 1: Liturgica specială ca disciplină de învățământ teologic
 Cap. 2: Slujbele bisericești în împărțirea lor

❖ **Partea a doua****Laudele Bisericești**

- Cap. 1: Noțiuni generale despre cele șapte Laude bisericești
 Cap. 2: Istoria Laudelor bisericești. Formarea serviciului divin public zilnic al Bisericii
 Cap. 3: Vecernia
 - Rânduiala slujbei

- Istoria și explicarea Vecerniei

Cap. 4: Litia

Cap. 5: Pavecernița

Cap. 6: Miezonoptica

Cap. 7: Utrenia

- Noțiuni introductive și rânduiala slujbei
- Istorie și explicare

Cap. 8: Ceasurile liturgice

Cap. 9: Mijloceasurile și Obednița

An IV Semestrul II

❖ Partea a treia

Sfânta Liturghie

Liturghia creștină în Biserica Veche

Cap. 1: Ființa și instituirea Sfintei Liturghii

Cap. 2: Istoria Liturghiei creștine

- Liturghia creștină în primele trei veacuri
- Liturghia creștină din sec. IV înainte. Riturile liturgice și Liturghiile creștine de azi

Liturghiile Ritului Bizantin

Cap. 1: Noțiuni introductive

Cap. 2: Întrebuințarea Liturghiilor Ortodoxe în cursul anului bisericesc. Timpul și locul săvârșirii. Obiectele necesare pentru săvârșirea Sfintei Liturghii

Cap. 3: Săvârșitorul Sfintei Liturghii și pregătirea lui pentru slujbă

Cap. 4: Rânduiala Liturghiei Sfântului Ioan și a Liturghiei Sfântului Vasile

- Rânduiala Proscomidiei
- Rânduiala Liturghiei catehumenilor
- Rânduiala Liturghiei credincioșilor
- Rânduiala Liturghiei în sobor

Cap. 5: Istoria Liturghiei Ortodoxe

- Proscomidia
- Liturghia catehumenilor
- Liturghia credincioșilor

Cap. 6: Explicarea Sfintei Liturghii

- Scopul Sfintei Liturghii. Sfânta Liturghie ca Jertfă a cultului divin public ortodox
- Liturghia ca formă de cult și centru al cultului divin ortodox
- Simbolismul Sfintei Liturghii
- Simbolismul Proscomidiei

- Explicarea Liturghiei catehumenilor
- Explicarea Liturghiei credincioșilor

Cap. 7: Liturghia Darurilor mai înainte sfințite

❖ Partea a patra

Sfintele Taine

Cap. 1: Introducere generală

Cap. 2: Botezul și Ungerea cu Sfântul Mir

Cap. 3: Spovedania

Cap. 4: Împărtășirea

Cap. 5: Cununia

Cap. 6: Hirotonia și hirotesiile

Cap. 7: Sfântul Maslu

❖ Partea a cincea

Ierurgiile

Cap. 1: Introducere generală despre ierurgii

Cap. 2: Ierurgiile în legătură cu nașterea și botezul

Cap. 3: Aghiasma sau sfințirea apei

Cap. 4: Tedeumul sau doxologia

Cap. 5: Ierurgiile și rânduielile tradiționale în legătură cu sfârșitul omului și cu grija pentru cei adormiți

VI. Bibliografie:

1. Braniște, Pr.Prof.Dr. Ene, *Liturgica generală*, ediția a II-a, București, 1993.
2. Idem, *Liturgica specială*, București, 1980.
3. Idem, *Cultul Bisericii Ortodoxe față de cultul celorlalte confesiuni creștine și al sectelor din țara noastră*, în "S.T.", 1951, nr. 1-2.
4. Idem, *Cultul Bisericilor creștine din Orient*, în "Ortodoxia", 1961, nr. 1.
5. Idem, *Originea, instituirea și dezvoltarea cultului creștin*, în "S.T.", 1964, nr. 3-4.
6. Idem, *Problema unificării calendarului în bisericile ortodoxe*, în "O", 1955, nr. 2.
7. Idem, *Cinstirea Maicii Domnului în cultul ortodox și formele ei de exprimare*, în "O", 1980, nr. 3.
8. Idem, *Viața lăuntrică a preotului și mijloacele ei de exprimare*, în "B.O.R.", 1956, nr. 1-2.
9. Cabasila Nicolae, *Tâlcuirea Dumnezeieștii Liturghii și Despre viața în Hristos*, trad. de Pr.Prof. Ene Braniște și Pr. Teodor Bodogae, București, 1989.
10. Cândea, Pr.Prof.Dr. Sp., *Necesitatea unității pascale creștine*, în "M.A.", 1965, nr. 4-5.

11. Felmy, Karl Christian, *De la Cina de Taină la Dumnezeiasca Liturghie a Bisericii Ortodoxe - un comentariu istoric*, Ed. Deisis, 2004.
12. *Liturghierul*, București, 2012.
13. Makarios Simonopetritul, *Triodul explicat*, trad. de Diac. Ioan I. Ică Jr., Editura Deisis, Sibiu, 2000.
14. *Molitfelnic*, București, 2013.
15. Necula, Pr.prof.dr., Nicolae, *Tradiție și înnoire în slujirea liturgică*, vol. I, Galați, 1996 ; vol. II, Galați, 2001 ; vol. III, București, 2005 ; vol. IV, București, 2010.
16. Idem, *Biserică și cult pe înțelesul tuturor*, București, 1996.
17. Idem, Rubrica pe teme liturgice din fiecare număr al publicației "Vestitorul Ortodoxiei".
18. Sava, Pr.Conf.Dr. Viorel, *Taina Mărturisirii în riturile liturgice actuale*, Editura Trinitas, Iași, 1999.
19. Idem, *Ghidul mamei creștine*, Editura Erola, Iași, 2001.
20. Idem, "...Căci nu sunt măsuri pentru posibilitățile Duhului", în "Analele Univ. «Al.I. Cuza» - Teologie", Iași, 1995-1996.
21. Idem, *Taina Nunții - aspecte liturgice, duhovnicești și pastoral-misionare*, în "Teologie și Viață", IV (1994), nr. 11-12.
22. Idem, *Cultul Maicii Domnului în Catolicism și Ortodoxie*, în "Analele...", II (1993-1994).
23. Idem, *Inovațiile în cult - singularizare liturgică*, în "Analele...", Iași, 1999-2000.
24. Schmemmann Al., *Liturghie și Viață*, trad. de Pr. Viorel Sava, Editura Erola, Iași, 2001.
25. Streza, I.P.S. Dr., Laurențiu, *Tainele de inițiere creștină*, Ed.Trinitas, Iași, 2002.
26. Taft, Robert F. S.J., *A History of the Liturgy of St. John Chrisostom*, vol. IV, *The Diptychs*, în „Orientalia Christiana Analecta”, 238, Pontificium Institutum Studiorum Orientalium, Roma, 1991.
27. Vintilescu, Pr. Petre, *Liturghierul explicat*, ediția a II-a, București, 1998.
28. Idem, *Spovedania și duhovnicia*, ediția a II-a, Alba Iulia, 1995.
29. Idem, *Ora sau vremea din zi pentru săvârșirea Liturghiei Darurilor mai înainte sfințite*, în "S.T.", 1952, nr. 1-2.